DISSERTATIO MEDICA

INAUGURALIS,

DE

TARDA CONCOCTIONE.

17

DISSERTATIO MEDICA INAUGURALIS,

DE

TARDA CONCOCTIONE;

QUAM,

ANNUENTE SUMMO NUMINE,

Ex Auctoritate Reverendi Admodum Viri

D. GEORGII BAIRD, SS. T. P.

ACADEMIÆ EDINBURGENÆ PRÆFECTI;

NECNON

Amplissimi SENATUS ACADEMICI Consensu,

Et Nobilissimæ FACULTATIS MEDICÆ Decreto;

PRO

GRADU DOCTORATUS,

SUMMISQUE IN MEDICINA HONORIBUS AC PRIVILEGIIS
RITE ET LEGITIME CONSEQUENDIS;

ERUDITORUM EXAMINI SUBJICIT

JOANNES SWIFT,

HIBERNUS.

AD DIEM XXIV JUNII, HORA LOCOQUE SOLITIS.

Sincerum est nisi vas quodcunque infundis acescit.

HOR.

EDINBURGI:

CUM PRIVILEGIO,

APUD ROBERTUM ALLAN;

MDCCC.

DISSERTATIO MEDICA

INAUGURALIS,

DE

TARDA CONCOCTIONE.

JOANNE SWIFT AUCTORE.

IN omnibus fere morbis quibus gens humana patet, ventriculus plerumque afficitur, et cibum tarde concoquit. Ventriculi quoque primaria affectio occurrit, unde multa mala, neque levia, neque ſanatu facilia, proveniunt.

Hic morbus a ventriculi debilitate oritur, et indiciis, quæ ſequuntur, inſignitur. Nulla fere cibi cupiditas adeſt, nauſea et ſæpe vomitus

 ægrum

ægrum vexant. Ventriculus ſæpe aëre ſubito diſtenditur, unde ructus plurimi. Liquor oleoſus, vel acidus, et nonnunquam cibus concoqui cœptus, ore rejiciuntur. Dolor urens ventriculum et gulam afficit. Alvus ut plurimum, aſtricta, rarius laxa, eſt. Languor et mœſtitia plerumque adſunt.

Ut hunc ventriculi morbum eumque rationem curandi intelligamus, primum de cibi concoctione differerendum. Notitiam vero plenam non habemus mutationum quâs cibus in ventriculo et inteſtinis ſubit, neque de hac vel aliis corporis functionibus ut de re chymica agere poſſumus. Celsus obſervat, " Quomodo ſpiritus aut cibus vel deferatur vel " digeratur ne ſapientiæ quidem profeſſores ſcien- " tia comprehendunt, ſed conjectura proſequun- " tur." Et fortaſſe nunquam comprehendent.

Multa ſacro tegit involucro natura, nec ullis
Fas eſt ſcire quidem mortalibus omnia.

Lucret.

Poſtquam cibus in os receptus eſt, dentibus comminutus, et ſalivæ admixtus, in ventriculum propellitur, ubi liquore gaſtrico mixtus aliquam-

diu

diu detinetur, atque motu ventriculi leniter agitatur. Succus gaſtricus liquor pellucidus et ſubſalſus eſt, et lac conſpiſſat, (notatu dignum eſt, ventriculum ipſum eundem præſtare effectum) ſecernitur a glandulis quibuſdam ventriculi, vel potius, ut nonnulli putant, ab arteriis minimis quæ ventriculi tunicam intimam, ſeu villoſam, formant. Ex multis experimentis patet, cibum in ſucco gaſtrico ſolvi; nam hic liquor extra ventriculum, ad gradum caloris qui ei in corpore erat, calefactus, alimenta nonnulla, præſertim ea, quibus animal, a quo ſumptus erat, veſci ſolitus eſt, ſolvit. Succus gaſtricus quoque fermentandi et putreſcendi negotio repugnat; namque maſſa alimentorum, ex carnibus et frugibus confecta, et ſimilis ei, quæ hoc liquore ſolvitur, aquæ admixta, et calore, qualis in corpore eſt fota, extra corpus continuo fermenteſcit, plurimum aëris exhalat, primo aceſcit, deinde putreſcit. Quanquam hoc male concoquentibus quoque accidit, tamen in ſano homine, vel extra corpus in liquore gaſtrico, ſolvuntur alimenta ſine fermentatione, aut putredine, niſi excipias fermentatio-

nem levem, quæ in ventriculo hominis poſt fruges aſſumptas nonnunquam incipit.

Succo gaſtrico alimenta in pulpam mollem ſolvuntur, quæ in hoc ſtatu per pylorum in duodenum et reliqua inteſtina tranſit. Ibi cum bile et ſucco pancratico miſcetur, quorum ope pars hujus maſſæ corpus alendo apta in chylum mutatur. Chylus, et alia fluida, dum per inteſtina motu periſtaltico propelluntur, vaſis lymphaticis abſorbentur, et maſſa, quæ reſtat, dejicitur.

Si tenuia ſunt alimenta, per inteſtina tranſeunt, priuſquam mutationem neceſſariam ſubierint, et quanquam abſorbentur, corpus haud bene alunt, et reficiunt.

Alimenta, ut carnes et frumentum, e ventriculo vomitu rejecta, poſtquam ibi manſerunt per ſpatium duarum, vel trium horarum, quaſi cocta videntur. Unde medici olim cibum per calorem digeri credebant, alimenta autem cum aqua calida mixta cito putreſcunt. Nonnulli cibum putreſcere, alii fermenteſcere, putarunt; ſed hoc sano homine minime accidit; namque dum concoquitur cibus,

aër

aër non erumpit, ut inter fermentandum, neque profecto adeſt ullum ſignum hujus mutationis. Ventriculis quorundam animalium magna vis eſt; nam tubi ferrei in eos demiſſi fracti ſunt. Præterea nonnulla calculos devorant, quapropter philoſophi haud pauci putavere, cibum vi ventriculi in partes minutiſſimas conteri, et deinde abſorberi. Porro de magna vi ventriculi computationes fecere. Tritura autem maſſa alimentorum non mutatur, et ventriculis plerorumque animantium, vis muſculoſa non eſt. Sæpe enim fructus maturi ut uvæ in hominibus ſaniſſimis integri cum ſtercore expelluntur. Præterea, caro et alia alimenta, in tubis perforatis incluſa, in ventriculis animalium facile ſolvuntur. Actio chymica ſolum accidit inter partes minutas materiei, nullo ſpatio ſenſibili interpoſito. Cibus igitur bene comminutus ſit, neceſſe eſt, ut in liquore gaſtrico facile ſolvatur. Animalibus, autem, validis ventriculis inſtructis, deſunt dentes Cibum magnis maſſis devorant, ad eum terendum magna vi ventriculi opus eſt, præterea ventriculi eorum parvi ſunt,

ſi

ſi ergo in minutas partes non attritus fuerit cibus eorum, (aliter tardiſſime concoqueretur) ſatis nutrimenti ad corpus alendum non præberetur. Dentium vice ventriculi validi funguntur. Fortaſſe per calculos, quos hæc animalia ingerunt, facilius comminuitur cibus, non tamen prorſus neceſſarii ſunt.

Ex his concludere fas eſt trituram ad alimentorum concoctionem opus ſuum conferre. Sed, cibo comminuto, vim muſculoſam ventriculo ut alimenta concoquat, minime neceſſariam eſſe.

Alimenta noſtra ad fermentandum et putreſcendum proclivia ſunt. His mutationibus aqua omnino neceſſaria eſt, calor quoque et libera aëris admiſſio, admodum utilia. Aëre autem excluſo quodammodo mutantur alimenta. Propter ventriculi calorem et humiditatem, cibus in eum receptus cito fermenteſcit ſi ſuccus gaſtricus ita deficiat, vel depravetur, ut non ad ſolvendum ſufficiat: quod ſæpe accidit, indeque morbus quem perſequimur oritur.

Ex alimentis fermentatis vel putrefactis, et ex conſenſu ventriculum inter et omnes corporis partes

tes

tes ipſumque animum, oriuntur omnia hujus moleſtiſſimi morbi indicia. Aër evolvitur, unde ructus plerumque fœtentes proveniunt, ſed ſi non ore, vel alia via emittitur, ventriculum diſtendit et dolorem excitat. Acor dolore urente gulam afficit. Cibus corruptus ventriculum irritat, nauſeam, vel vomitum, vel rejectionem cibi corrupti ciet. Nonnunquam quantitas cibi utcunque parva vix retineri poteſt. Maſſâ corruptà inteſtinis traditâ, alvus fluere incipit. Sed hoc raro accidit. Lingua plerumque vel arida eſt, vel muco albido obducitur. Cibus ut plurimum parum appetitur, ob ventriculum onere cibi non concocti ægre ſe liberantem. Sæpe cibi cupiditas excitatur acri quodam ventriculum ſtimulante, et ſenſum inanitatis movente.

Quanquam veriſimile videtur hunc morbum ex defectu vel depravata qualitate ſucci gaſtrici pendere; tamen conſtat defectum vel depravationem hujus ſucci effectum eſſe imbecillitatis ventriculi, nam omnibus medicis notum eſt, glande quâvis morbo affectâ ſecretionem non amplius ut antea perfici,

ſici, et remedia, quæ hujus organi fibras muſculoſas roborant, vel vaſa ſecernentia excitant, ad ſanam ſucci gaſtrici ſecretionem reſtaurandam conferre. Quicquid, igitur, ventriculum debilitat, tardæ concoctionis cauſa eſſe poteſt.

Ex iis, quæ ventriculum lædunt, nonnulla in ipſum recipiuntur, alia totum corpus afficiunt.

Sub primo capite enumeranda ſunt cum medicamenta tum alimenta amara; quæ caute adhibita non ſolum ventriculum, verum etiam totum corpus roborant. Sed experientia docet, ventriculi actionem brevi iis debilitari. Quomodo hoc fiat, explicatu difficile eſt. Nonnulli aliquid vis narcoticæ his rebus ineſſe, opinantur. Ab uſu immodico infuſi herbæ Theæ ſæpe oritur ventriculi morbus; hoc ei inſolitis ſomnum haud raro adimit, nonnullis poſt longum uſum manus tremere facit, et ventriculo nocere brevi invenitur quoniam lac (cujus loco infuſum Theæ, præſertim in urbibus noſtris adhibetur) difficilius quam antea concoquitur, fortaſſe aqua calida, tam magna copia, hauſta, fibras muſculoſas ventriculi infirmat.

Ventriculum

Ventriculum cibo nimis replere concoctioni ſæpe nocet: nam diſtenſio immodica cum huic tum aliis corporis actionibus injuriam affert, porro, ſuccus gaſtricus ſolvendæ magnæ cibi aſſumpti quantitati, vel compeſcendæ ejuſdem ad fermentandum proclivitati, impar eſt. Alimenta quoque diverſa et diſſimilia ſimul aſſumpta citius et vehementius fermenteſcunt.

——— at ſimul aſſis
Miſcueris elixa, ſimul conchylia turdis;
Dulcia ſe in bilem vertent, ſtomachoque tumultum
Lenta feret pituita.———

Hor.

Homo corpore ſanus raro plus juſto ſimplicis cibi aſſumit, ope condimentorum quantitate juſta majore multi ſeſe onerant.

Vomitus arte motus concoctionem lædit, namque inter vomendum convellitur et debilitatur ventriculus, invertitur inteſtinorum motus, fel in ventriculum copioſe impellitur, quem vacuum ad vomitionem brevi iterum ciet. Vomitus nullo medi-

camento vomitorio adhibito ab onere cibi crudi oritur, hic effectus non causa morbi, et, nisi violentior sit, morbumque aggravet, plerumque prodesse solet.

Saliva et bilis cum cibo commixtæ concoctionem adjuvant, quæ defectu eorum difficilior redditur. Bilis solutioni alimentorum, oleosa cum aquosis probe commiscendo, inservit. Nicotiana sive manducetur, sive fumus ejus inhaletur, salivam multam egeri facit, et fortasse hoc modo concoctionem impedit. Præterea, fumus ejus, aut infusum in intestina recepta, dolores vix ferendos per gulam, vomitum, et alvi purgationem, violenter excitant. Ubi primum fumus ejus inhalatur, eundem habet effectum; forsitan ex imperitia ad ventriculum descendit; nec non inter manducandum succus sæpe deglutitur. Nicotianam ventriculo nocere, ex hoc concludere fas est, quod cibi cupiditatem adimat.

Medicamenta omnia, quæ corpus vivum torpidum reddunt, ventriculum debilitant. Inter hæc opium nunc nimis adhibitum maxime nocet. Acida

da in ventriculum et ſeptum tranſverſum magna vi ſedante agunt, ſingultum ſtatim compeſcunt, incaute adhibita ventriculum admodum lædunt.

Adeps et olea difficulter concoquuntur; in ventriculo in acorem ruunt: et nonnulli, qui butyro nimis utuntur, prava digeſtione affliguntur.

Condimenta ventriculum ſtimulant, et ſic concoctioni, ſi debilior eſt, opitulantur; ſucci gaſtrici copioſiorem ſecretionem efficiunt, et appetitum acuunt. Sed debilior actio ullius corporis partis ſtimulis excitatæ, brevi ſubſequitur; quare, unuſquiſque ſtimulus, ut eundem effectum habeat, priore potentior ſit, neceſſe eſt, niſi poſt longum intervallum ſit repetitus: hinc perſpicere licet aromata, et iis ſimilia, actioni ventriculi nocere, et corpori ſano vix neceſſaria eſſe. Multis qui ſe non exercent ad concoquendum cibum opus ſunt ſtimulis, namque ſemper de ventriculo conqueruntur.

Spiritus diſtillati et vinum (niſi parce potum) ventriculum et corpus totum infirmant. Vinolenti multis morbis obnoxii ſunt, debiles et tremuli fiunt

 præſertim

præſertim ſi ſolito ſtimulo unius diei ſpatio carent, hebeſcit quoque mens, his vitiis corpus onuſtum

> ——— animum quoque prægravat una
> Atque affigit humo divinæ particulum auræ.
>
> Hor.

Nonnulla quæ totum corpus afficiunt concoctioni valde inimica ſunt, imprimis vita ſedentaria.

Quantum animali exercitatio corporis prodeſt, omnibus notum eſt. Sanguinem per vaſa corporis minima libere fluere facit, ideoque ſecretiones excretioneſque copioſiores reddit, cum animum, tum corpus reficit. Poſt debitam exercitationem cum majore utilitate ſtudiis incumbere ſolemus. Homines literis dediti præſertim qui per diem publice funguntur officiis, plerumque mala valetudine laborant, ob inertiam et ob ſomnum non niſi ſera nocte captum, non tamen veriſimile videtur, ſtudium, ſeu exercitationem animi corpori nocere.

Fertur animi affectus, nempe iram, dolorem, vel depreſ-

depreſſionem aut ſolicitudinem, concoctionem depravare, certe cibi appetentiam ſæpe tollunt; cujus ratio haudquaquam reddita eſt.

Aër humidus et frigidus tardæ concoctionis haud infrequens eſt cauſa, plebi præſertim, quæ frigus ut cauſam omnium fere malorum accuſat, aër humidus halitum cutis impedit, et hanc ob cauſam nonnullæ aves hyeme pingueſcunt. Sub aëre humido homo languidus fit, deficit appetitus, corpus ejus quaſi onere gravatur, et ventriculus cibum male concoquit, omnes aëre humido quodammodo afficiuntur, hypochondriaci maxime. Pauperes urbium, loca humida plerumque habitant, et aërem impurum reſpirant, ideoque hoc morbo obnoxii ſunt.

Totum corpus diæta parca aut inſalubri debilitatur, ideoque ventriculus cibum male concoquit. Frumentum ſaluberrimum eſt iis qui ſe ſtrenue exercent, admodum robuſti ſunt multi quamvis carnem perraro comedunt, hi autem per totum diem aëre aperto operantur, et fortaſſe ad facilem digeſtionem vegetabilium multa exercitatione opus eſt; infirmis et carni (quæ multo facilius concoquitur

et

et plus nutrimenti præbet) aſſuetis haud convenit hæc diæta. An multa caro, quam in his regionibus (ut ab advenis omnibus notatur) conſumimus, neceſſaria ſit, ex mala conſuetudine, vel ex tarda concoctione humiditate cœli facta, ignoramus.

Nonnunquam dyſpepſia ab alvo tarda oritur. Alvus quoque interdum dura obſervatur; a cibo parco, non more ſolito inteſtina ſtimulante, vel ab inedia vel a tarda digeſtione, dyſpepticorum enim appetitus deficit; hinc alvi aſtrictio vel effectus, vel cauſa, morbi eſſe poteſt. Alvus a defectu fellis nonnunquam comprimitur: nam hoc inteſtina ſtimulat. Stercus in inteſtinis detentum nonnunquam acre fit, et ventrem fluere facit.

Phlegmatici et melancholici, quam alii, ad tardam digeſtionem proniores ſunt; præterea tales homines ſedentariam vitam, quæ cauſa depravatæ concoctionis frequentiſſima eſt, plerumque degunt.

Pueri, niſi in urbibus vitam degentes, cibum plerumque facile concoquunt. Dyſpepſia eos ætate

pro-

provectiores, quippe qui causis magis sunt obnoxii, præsertim affligit. Multi senes, quorum actiones corporeæ torpescunt, male digerunt, et stimulis egent. Helluones, et qui misere eodem tempore paupertate et mala valetudine laborant, præcipue hoc morbo affliguntur. Hi ob inediam patiuntur, illi pœnas persolvunt voracitatis. Apud rusticos rarò, inter oppidanos frequenter reperitur dyspepsia; hi in aëre impuro et odore malo a vicorum luto vivunt, unde color eorum pallidus est. Propter causas jam memoratas dyspepsia hyeme quam æstate frequentius occurrit.

Consilia, quibus morbi sanatio efficitur, tria sunt.—1*mo*, Causæ remotæ evitandæ sunt. 2*do*, Signa morbi molesta sublevanda. Et 3*tio*, Ventriculus roborandus est.

Primo consilio neglecto, frustra morbo mederi conamur, et sæpe irriti redduntur medicorum conatus pertinacia ægrorum, qui, quanquam brevi a voluptatibus noxiis abstineant, plerumque citius

serius

ſerius ad eas redeunt, et multi (præſertim mero addicti) inter curandum iis clam fruuntur.

Dyſpepticus omnes diætæ errores evitet. Cibo ex animalibus confecto potiſſimum utendum: ſolidus juſculis anteponendus; quoniam hæc citius fermenteſcunt. Pleraque vegetabilia recentia evitanda, namque ad fermentationem acetoſam nimis cito tendunt. Inter prandendum aquam præ liquoribus fermentatis bibendam nonnulli ſuadent: ſi id fit, tepida ſit, ſine dubio oportet, lenis enim calor ad concoctionem confert, verum forſan cereviſia melius huic conſilio reſponderet; præſertim ea quæ Londini præparatur, namque lupulorum amaritudo fermentationi obviam it, vel multum officit. Sal una cum cibo adhibitus bene ſtimulat, ſolus ſtimulus eſt forſan quo utendum. Quoniam probabile videtur vim ventriculi concoctricem longa inedia imminui, dyſpepſia laborantes, intervallis quam antea brevioribus comedant. Quamvis concoctio optime promovetur quiete. ut experimenta demonſtrant, maximam cibi partem nocte adventante aſſumendam, videretur, ſic tamen fortaſſe

ventri-

ventriculus cibi onere opprimeretur, quapropter hoc tempus omnium minime idoneum eſt; hinc noctes inſomnes, inſomniaque terrifica, oriuntur: a cœnis igitur nocte ſera aſſumptis abſtineat æger.

Poſt paſtum quietus maneat, neque ſcribendi vel legendi cauſa ſeſe antrorſum inclinet.

Exercitationem nunquam negligat; a ſubitis aëris mutationibus caveat; induſium laneum induat, quod a frigore defendere, et halitum cutis elicere, poteſt. Cito lectum petat, diluculo ſurgat.

Secundo, Quæ moleſta ſunt ſublevare oportet. Appetitus imminutus, dolor, et ponderis, ventriculum opprimentis, ſenſus, et ructus crebri, qui a cruditate ſtomachi vel ſordibus oriuntur, optime vomitu levantur. Hic ventriculum onere liberat, ſudationem, et liberam ſanguinis diſtributionem ad corporis ſuperficiem, (partim fortaſſe ob magnum nixum, qui vomitum comitatur, partim ob conſenſum cutem inter et ventriculum) promovet. In his caſibus vomitus optime ipecacuanhâ movetur. Levamen tamen quod affert vomitus breve eſt, idemque iteratus nocet; nam ventriculum,

qui motum vehementem et enormem tolerare nequit, debilitat. Ad alia remedia, ad evacuandum ventriculum et inteſtina, ſcilicet, quæ alvum cient, decurrendum.

Aciditas ventriculi nonnulla indicia moleſtiſſima creat; unde dolore urente ventriculus et œſophagus, torminibus alvus, nonnunquam afficiuntur. Acorem in ventriculo corrigere conandum eſt medicamentis alkalinis, vel abſorbentibus.

Ex alkalinis optima ſunt carbonas potaſſæ, vel ſodæ, acidulus, vel carbonas ammoniæ, hæc aciditatem amovent, et optime (præſertim ammonia) ventriculum ſtimulant. Alkali eorum cum acido quod in ventriculo eſt, vi chymicæ attractionis conjungitur, et acidum carbonicum ſeparatur.

Hic ſane notatu dignum eſt liquores omnes ex quibus, in ventriculo, acidum carbonicum expellitur, tum dyſpepticis, tum aliis, admodum gratos eſſe, quales ſunt vinum, cereviſia Londinenſis, et aqua acido carbonico mixta, nuper e lagena, quæ arcte ſubere occluſa fuerat, hauſta: ſed ſi diu apertum fuerit

vas,

vas, ingrata et vapida fiunt, ob acidum carbonicum exhalatum.

Ex abſorbentibus magneſia uſta, alvo aſtricta, cum re adhibetur. Hæc cum acido ventriculi conjuncta ventrem leniter ciet; nullo in ventriculo præſente, effectu caret. Forſan carbonas magneſiæ tarde cum acido ventriculi conjungitur, ideoque raro adhibetur.

Potio cretacea utiliſſima eſt cum acido corrigendo, tum alvo, ſi laxior eſt, ſiſtendæ. Liquores mucoſi, et aquoſi, cardialgiam mitigant, acidum diluunt, et ab ejus actione ventriculum defendunt. Alimenta, quæ ad aciditatem minime proclivia ſunt, adhibenda.

Si gaſtrodynia multum urget, ſublevari poteſt fovendo abdomen aqua calida, vel medicamentis antiſpaſmodicis, nempe, opio, et æthere vitriolico, quæ tamen parciſſime uſurpanda ſunt: nam ventriculum infirmant, alvumque tardam reddunt, et ob aliam magni momenti cauſam, æger ad notum remedium ſæpe recurrit, et uſui opii et ſpiritus diſtillati aſſueſcit.

Si vomitus a ciborum putredine oritur, concitandus eſt infuſo chamæmeli vel ipecacuanhâ; ſed ſi poſtea perſtet, ſedandus eſt, pilula opii, medicamentis, corpus torpidum reddentibus, in alvum datis, hauſtu effervefcente, vel hauſtu ætheris vitriolici aromatici, vel ſinapiſmo, aut emplaſtro cantharidum abdomini applicato.

Porro ad morbo medendum pariter atque occurrendum, multum prodeſt alvi duritiem arcere. Ad hoc, ægro utiliſſimum erit alvum deponere certa hora quovis die: vel adhiberi poſſunt medicamenta leniter ventrem ducentia, qualia ſunt aloe, quæ inteſtina craſſa (præſertim ubi forma pilulæ datur) potiſſimum ciet. Nonnullis aloe, ut et alia purgantia reſinoſa, tormina efficit. Rheum merito magni æſtimatur; quoniam alvum leniter movet, et inteſtina roborat: interdum tamen tormina creat. Quæ ventrem fortiter purgant omnino rejicienda, quia inteſtina debilitant, alvumque adſtrictiorem reddunt.

Tertio, Ventriculum roborare debemus; quod ut fiat, remedia præcipienda ſunt quæ vel in ventriculum

triculum ipſum, vel in totum corpus agunt. Ex illis ſunt acida, quibus parce adhibitis ineſt vis roborans: nam appetitum acuant; horum eminet acidum ſulphuricum, parva doſi multa aqua dilutum ſumptum: acidum quoque muriaticum optimum habet effectum, quando cum ferro, quod aliud medicamentum roborans habendum, conjungitur; quibus utile erit addere quamlibet aquam aromaticam, ut potus gratus ſit.

Aqua picis liquidæ, et aqua calcis, paucis abhinc annis laudata, non amplius hodie æſtimantur.

Medicamentis amaris potiſſimum fidimus. Cortex Peruvianus iis, qui cibum male concoquunt, nonnunquam datur, ſæpius colombo, gentiana, aloe, chamæmelon, pulvere vel tinctura: omnia parca manu porrigenda ſunt. Hæc medicamenta, viciſſim, cum fructu, dari poſſunt.

Aromata, ut cinnamomum, et canella alba, ventriculum ſtimulant, flatumque ſublevant; ſed effectus eorum minime ſtabilis eſt, et ſæpe repetita morbum aggravant. Aqua chalybeata ventriculum roborat.

Exer-

Exercitatio ventriculum, pariter atque corpus firmat. Nihil ad ſalutem ventriculi magis confert quam libera excretio per cutim, quam promovet exercitatio. Defatigatio omnino evitanda eſt, quare equitatio meliorem habet effectum quam violentior exercitatio. Non multum prodeſt exercere ſe intra domum vel in vehiculis clauſis. Cum exercitationi nullus locus ſit, ad frictionem corporis utiliter decurritur.

Aër apertus frigidus aviditatem ad cibos excitat. Hinc dyſpepticum, in agro ſæpius eſſe oportet.

Aquis frigidis uti, ſi per breviſſimum tempus immerſum eſt corpus, tarde concoquentibus prodeſt, quoniam vaſa minima cutis ſtimulat, unde cutis calet et nonnunquam rubet pleriſque ſtatim poſt hujus remedii uſum; ſin longius, nocet, nam ea vaſa conſtringit et debilitat.

FINIS.